

Є. Ю. Мельник
канд. пед. наук, доцент
кафедри іноземних мов,
Національний авіаційний університет, м. Київ
ORCID [0000-0003-4892-1151](https://orcid.org/0000-0003-4892-1151)
yevhenii.melnyk@npp.nau.edu.ua

ДО ПИТАННЯ ПРО МОТИВАЦІЮ ВИВЧЕННЯ/ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ФРАНЦІЇ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У СВІТІ

Офіційна концепція викладання іноземних мов у країні та навчання мови цієї країни за кордоном певною мірою віддзеркалює як соціально-економічну та культурно-історичну реальність, так і внутрішню та зовнішню політику будь-якої держави. *Основним завданням* статті є огляд ситуації, яка характеризує мотивацію вивчення/ навчання іноземних мов у Франції та французької мови у світі, з тієї точки зору, що така мотивація є результатом розвитку і функціонування суспільства та держави. *Актуальність дослідження* зумовлюється тим, що воно дозволяє врахувати досвід Франції у мовній політиці України та визначити сучасні магистральні напрямки міжнародної діяльності на основі французької мови. Зауважимо, що публікацій із зазначеної проблеми не бракує¹⁻⁶, і *основну мету* статті ми вбачаємо в синтезуванні наявної інформації за обраною темою. *Новизна дослідження* визначається суттєвими трансформаціями у викладанні іноземних мов у Франції і розвитком ідей франкофонії в останні роки, а *наукові здобутки* автора полягають в інтерпретації матеріалів, що висвітлюють зазначену проблему в умовах стрімких і кардинальних змін у світі.

У сучасній мовній політиці Франції спостерігається константа: захоплення до вивчення двох іноземних мов. З одного боку, це педагогічний вибір, пов'язаний з розумінням когнітивних переваг багатомовності. З іншого боку, цей вибір визначається соціальними факторами: знання іноземних мов визначатиме місце, яке займатимуть майбутні дорослі у світі, що стає все більш відкритим. У цьому контексті поступово

¹ Pécheur J. Oser dire le nouveau monde / Jacques Pécheur // Le français dans le monde. 2019. № 425. P. 20–21.

² Manes-Bonnisseau Ch., Taylor A. Propositions pour une meilleure maîtrise des langues vivantes étrangères / Chantal Manes-Bonnisseau, Alex Taylor [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.education.gouv.fr/propositions-pour-une-meilleure-maitrise-des-langues-vivantes-etranangeres-7052>.

³ Мельник Є. Ю. Французька мова та концепція франкофонії у сучасному світі / Є. Ю. Мельник // Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції / Факультет міжнародних відносин, Національний авіаційний університет; за загальною редакцією Ю. О. Волошина: тези доп. [Електронний ресурс]. Київ : Національний авіаційний університет, 2020. Том 4. С. 69–79. Режим доступу: <http://fmv.nau.edu.ua>.

⁴ Langevin S. La langue, premier véhicule de la diversité culturelle / Sébastien Langevin // Le français dans le monde. 2019. № 425. P. 52–53.

⁵ Defays J.-M. La francophonie a-t-elle une âme? / Jean-Marc Defays // Le français dans le monde. 2017. № 413. P. 25.

⁶ Langevin S. Le français, un atout fantastique sur la scène internationale / Sébastien Langevin // Le français dans le monde. 2017. № 413. P. 28–29.

переглядається ставлення до англійської мови, яке протягом тривалого часу характеризувалося протиріччям: попри соціальний запит на знання англійської мови і належні зусилля, які докладалися до її викладання, французькій мові завжди відводилася функція, якою жодним чином не можна було поступитися – функція засобу ідентифікації та міжнародної комунікації¹. Як зазначає А. Тейлор у «Пропозиціях щодо кращого оволодіння сучасними іноземними мовами», одним із чинників, які заважають французам – у порівнянні з іншими націями – натхненно вивчати іноземні мови (англійську зокрема), є роль, яку відіграє для них їхня рідна мова. Проблемна особливість Франції полягає у тому, що французи самі «вставляють палиці в колеса», коли йдеться про інші мови. Якщо запитати молодих французів про складові їхньої ідентичності, вони перш за все з гордістю назвуть французьку мову. У зазначеному документі сформульовано чітку і рішучу рекомендацію: визнати англійську першою або другою іноземною мовою, обов'язковою для вивчення².

Традиційно вважається, що Франція є «найгіршою європейською ученицею» у тому, що стосується оволодіння іноземними мовами, проте тенденції, які спостерігаються після прийняття Міністерством освіти Плану реновації викладання сучасних мов (Plan de rénovation de l'enseignement des langues vivantes, 2006), є обнадійливими. Цей документ визначив цілі та методики навчання й оцінювання результатів у засвоєнні іноземних мов відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (Cadre européen commun de référence des langues, 2001). Завдяки започаткованим реформам вивчення першої іноземної мови розпочинається у початковій школі, другої – у ліцеї; мета навчання визначається реалістично і вбачається не у досягненні рівня носіїв мови, а у формуванні вміння здійснювати ефективну комунікацію; спостерігається значне покращення ситуації щодо результатів в усному та письмовому спілкуванні, просування до вищих рівнів у міжнародній сертифікації. Констатуючи креативність і відданість справі викладачів та ентузіазм великої кількості студентів, задля інтенсифікації реформ автори «Пропозицій щодо кращого оволодіння сучасними іноземними мовами» рекомендують вдосконалювати педагогічну та мовну підготовку викладачів завдяки академічній мобільності (дидактико-лінгвістичним стажуванням); залучати до процесу навчання компетентних носіїв мови; створювати та розвивати нові мережі та платформи для навчання й обмінів; наближати педагогічні дослідження до реальних потреб викладачів².

Наведені рекомендації не є новиною для викладачів французької мови як іноземної, оскільки «інновації», «ефективні прийоми», «медіа», «цифрові технології» вже давно (принаймні протягом останніх 50 років) стали для них ключовими словами і запорукою успішної діяльності (особливо в умовах конкуренції з іншими іноземними мовами, які можуть обиратися для вивчення). Те, що методики навчання французької мови як іноземної ніколи не були об'єктом уваги тих, від кого залежить прий-

¹ Pécheur J. Oser dire le nouveau monde / Jacques Pécheur // Le français dans le monde. 2019. № 425. P. 20–21.

² Manes-Bonnisseau Ch., Taylor A. Propositions pour une meilleure maîtrise des langues vivantes étrangères / Chantal Manes-Bonnisseau, Alex Taylor [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.education.gouv.fr/propositions-pour-une-meilleure-maitrise-des-langues-vivantes-etrangees-7052>.

няття певних рішень у Франції, свідчить про наявність бажання ізоляції та збереження виняткового статусу французької мови. Проте саме викладання французької як іноземної значною мірою сприяло розвитку нових підходів у лінгводидактиці, і залучення цього досвіду дозволило б заощадити час і суттєво підвищити ефективність у реформуванні навчання іноземних мов у країні¹.

Активізація вивчення французької мови у світі зміцнює позиції Міжнародної організації Франкофонії та сприяє розширенню франкомовного простору³. Потрібно зазначити у цьому зв'язку, що пересічні французи зазвичай індиферентні до факту, що їхня країна є частиною франкомовного світу. Навіть сьогодні від них можна почути таке: «Франкофони – це інші». Знаючи про любов французів до рідної мови, можна уявити перспективи усвідомлення ними того, що їхня мова не обмежується більше кордонами Франції, а є присутньою на усіх п'яти континентах, що це світова мова, якою спілкуються більше 300 мільйонів людей⁴.

Що стосується навчання французької за межами Франції, яке реалізує ідеї та потенціал франкофонії, воно базується перш за все на визначенні функції іноземної мови як засобу, що відкриває двері до інших культур, культурного розмаїття. «Міжкультурність», яка є душею франкофонії, найяскравіше втілюється у мовній, літературній та мистецькій царинах, де спостерігається реальне взаємозбагачення різних культур і поява франкофонної культури, що визнається та цінується в усьому світі⁵. Через те, що французька мова є настільки розповсюдженою і допомагає висловленню різних культур, її знання в умовах глобалізації надає доступ не тільки до Франції, а й до воістину безкрайніх світових горизонтів. Але французька – це не тільки мова культури в широкому значенні (філософії, мистецтва, науки). Це також мова, яка може допомогти переміститися з одного регіону світу до іншого, щоб продавати наприклад, зернові. Якщо студент торгівельної школи вивчає сьогодні французьку в Аргентині або Китаї, він робить це не тільки тому, що його цікавлять ринки Франції чи Бельгії, а ще й для того, щоб знайти перспективи в Північній Америці, Африці, Індійському океані, Південно-Східній Азії. Світовий франкомовний ринок не можна вважати достатньо оціненим з економічної точки зору, тому франкомовність відкриває простір для перемовин і бізнесу, і цей простір може виявитися значним, якщо навчитися його експлуатувати, створюючи певні франкомовні мережі⁴.

Як і у випадку з викладанням іноземних мов у Франції, в контексті навчання французької як іноземної одним із пріоритетів залишається

¹ Pécheur J. Oser dire le nouveau monde / Jacques Pécheur // *Le français dans le monde*. 2019. № 425. P. 20–21.

³ Мельник Є. Ю. Французька мова та концепція франкофонії у сучасному світі / Є. Ю. Мельник // *Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* / Факультет міжнародних відносин, Національний авіаційний університет; за загальною редакцією Ю. О. Волошина: тези доп. [Електронний ресурс]. Київ : Національний авіаційний університет, 2020. Том 4. С. 69–79. Режим доступу: <http://fmv.nau.edu.ua>.

⁴ Langevin S. La langue, premier véhicule de la diversité culturelle / Sébastien Langevin // *Le français dans le monde*. 2019. № 425. P. 52–53.

⁵ Defays J.-M. La francophonie a-t-elle une âme? / Jean-Marc Defays // *Le français dans le monde*. 2017. № 413. P. 25.

підготовка викладачів, яка може бути ефективною тільки в умовах мовного співробітництва. Любові до французької мови та натхнення, які викладачі демонструють у своїй роботі, не достатньо, аби успішно реалізувати ідеї франкофонії. Очевидно, що для втілення амбітних планів Міжнародної організації Франкофонії необхідні певні політичні рішення та значні фінансові ресурси. На жаль, останнім часом на тлі гучних промов, які часто базуються на помилковій інтерпретації досліджень і документів, спостерігається гальмування дійсно важливих заходів (наприклад, підтримки систем освіти у франкомовних країнах Африки). Через тиск Міністерства фінансів Франції можливості Міністерства закордонних справ зменшуються з кожним роком, що негативно відбивається на мовній, академічній та науковій міжнародній кооперації⁶.

Франції необхідно переглянути цілі та принципи управління політикою щодо концепції франкофонії для забезпечення збалансованої взаємодії між усіма міністерствами, від яких залежить статус і стан французької мови у світі. Окрім традиційних векторів мовного співробітництва, слід звернути увагу на країни Європи, де популяризація французької мови може набути вражаючої динаміки після Брекзиту. Водночас потрібно усвідомити, що за наявності ризику мовної глобалізації французька може і повинна функціонувати та розвиватися як складова багатомовного світу, що справедливо передбачає активізацію вивчення французами іноземних мов.

Список використаних джерел та літератури:

1. Pécheur J. Oser dire le nouveau monde / Jacques Pécheur // *Le français dans le monde*. 2019. № 425. P. 20–21.

2. Manes-Bonnisseau Ch., Taylor A. Propositions pour une meilleure maîtrise des langues vivantes étrangères / Chantal Manes-Bonnisseau, Alex Taylor [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.education.gouv.fr/propositions-pour-une-meilleure-maitrise-des-langues-vivantes-etrangeres-7052>.

3. Мельник Є. Ю. Французька мова та концепція франкофонії у сучасному світі / Є. Ю. Мельник // *Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції / Факультет міжнародних відносин, Національний авіаційний університет; за загальною редакцією Ю. О. Волошина: тези доп.* [Електронний ресурс]. Київ : Національний авіаційний університет, 2020. Том 4. С. 69–79. Режим доступу: <http://fmv.nau.edu.ua>.

4. Langevin S. La langue, premier véhicule de la diversité culturelle / Sébastien Langevin // *Le français dans le monde*. 2019. № 425. P. 52–53.

5. Defays J.-M. La francophonie a-t-elle une âme ? / Jean-Marc Defays // *Le français dans le monde*. 2017. № 413. P. 25.

6. Langevin S. Le français, un atout fantastique sur la scène internationale / Sébastien Langevin // *Le français dans le monde*. 2017. № 413. P. 28–29.

⁶ Langevin S. Le français, un atout fantastique sur la scène internationale / Sébastien Langevin // *Le français dans le monde*. 2017. № 413. P. 28–29.